

AUDİT 2025, 4 (50), səh. 81-90.
AUDIT 2025, 4 (50), pp. 81-90.
АУДИТ 2025, 4 (50), стр. 81-90.

DOI: 10.59610/bbu4.2025.4.8

Məmmədova Aygün Zülfiqar qızı,
doktorant,
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti (UNEC),
E-mail: 95aygunmamedova@gmail.com
© Məmmədova A.Z., 2025

UOT: 331.1; 338.24; 331.101.1
JEL: J21, J31, H53, O15

AZƏRBAYCANDA MƏŞĞULLUQ VƏ ƏHALİ GƏLİRLƏRİNİN FORMALAŞMASI ÜZRƏ MÖVCUD VƏZİYYƏTİN TƏHLİLİ VƏ QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

X Ü L A S Ə

Tədqiqatın məqsədi - Azərbaycanda məşğulluq və əhali gəlirlərinin formalaşmasının hazırkı vəziyyətini, bu sahədəki dəyişiklikləri, məşğulluq bazarına təsir edən amilləri, xüsusilə rəqəmsallaşmanın və qeyri-neft sektorunun rolunu öyrənməklə yanaşı, əhali gəlirlərinin strukturu, sosial müdafiə proqramları və onların gəlir bərabərsizliyinə təsirini araşdırmaq və iqtisadi inkişaf perspektivlərini təhlil etməkdir.

Tədqiqatın metodologiyasına - Dövlət Statistika Komitəsinin və digər dövlət qurumlarının illik statistik göstəriciləri əsasında əhalinin məşğulluq səviyyəsi, yoxsulluq həddi və sosial yardım proqramlarının nəticələri haqqında məlumatların təhlili üzrə müvafiq analizlərin aparılması daxildir.

Tədqiqatın tətbiqi əhəmiyyəti - Azərbaycanda məşğulluq və gəlir formalaşmasının dayanıqlı və uzunmüddətli inkişafının təmin edilməsi üzrə təklifləri özündə cəmləşdirir. Rəqəmsallaşmanın və qeyri-neft sektorunun genişlənməsi iqtisadi səmərəliliyin artırılmasına böyük töhfə verə bilər.

Tədqiqatın nəticələrinə - regional və yerli inkişafın, həmçinin müvafiq ərazilər üzrə məşğulluq imkanlarının bərabər bölüşdürülməsini təmin edən siyasətlərin təkmilləşdirilməsi üzrə tövsiyələrin müəyyən edilməsi daxildir.

Tədqiqatın orijinallığı və elmi yeniliyi - Azərbaycanda məşğulluq və əhali gəlirlərinin formalaşmasının rəqəmsal iqtisadiyyat, qeyri-neft sektoru və sosial təminat sistemləri ilə əlaqələndirilməsindədir.

Açar sözlər: məşğulluq, işsizlik, əhali gəlirləri, əhalinin sosial-iqtisadi vəziyyəti.

G İ R İ Ş

Azərbaycanda məşğulluq və əhali gəlirlərinin formalaşması iqtisadi inkişafın və sosial rifahın əsas göstəricilərindən biri kimi mühüm əhəmiyyət daşıyır. Məşğulluq səviyyəsi və gəlirlərin formalaşması birbaşa olaraq ölkənin ümumi iqtisadi vəziyyətinə, tətbiq edilən islahatlara və dövlətin sosial siyasətinə bağlıdır. Son illərdə Azərbaycanda həyata keçirilən iqtisadi islahatlar, iş yerlərinin yaradılması və əhalinin rifah səviyyəsinin yüksəldilməsi üzrə görülən tədbirlər bu sahədə müsbət dəyişikliklərə səbəb olmuşdur [1, s.4].

Əhalinin gəlir səviyyəsinin formalaşmasında əmək haqqları, dövlət müavinətləri və pensiya sisteminin rolu böyükdür. Dövlət tərəfindən həyata keçirilən sosial müdafiə proqramları və

AUDİT 2025, 4 (50), səh. 81-90.

AUDIT 2025, 4 (50), pp. 81-90.

АУДИТ 2025, 4 (50), стр. 81-90.

iqtisadi dəstək tədbirləri gəlirlərin artmasına və işsizliklə mübarizəyə yönəlib. Azərbaycanda məşğulluğun mövcud vəziyyəti və əhali gəlirlərinin formalaşması proseslərinin dərin təhlili və qiymətləndirilməsi, ölkənin gələcək iqtisadi strategiyalarının müəyyənləşdirilməsi baxımından əhəmiyyətlidir.

Bu istiqamətdə həyata keçirilən siyasətlərin davamlılığı və nəticələrinin təhlili ölkənin ümumi iqtisadi inkişafı üçün böyük əhəmiyyət daşıyır. Azərbaycanda məşğulluq və əhali gəlirləri ilə bağlı problemlərin həlli üçün sistemli yanaşmalar və kompleks iqtisadi islahatlar tələb olunur ki, bu da ölkənin gələcək inkişafının təminatıdır [5, s.6].

Əhali gəlirlərinin artımını təmin etmək üçün iş əmək haqlarının real olaraq artırılması, inflyasiya səviyyəsi ilə gəlir artımı arasında balansın qorunması və sosial təminat sistemlərinin gücləndirilməsi vacibdir. Bu kontekstdə dövlətin sosial siyasətinin məqsədi aztəminatlı ailələrə, yaşlılara və əlilliyi olan şəxslərə dəstək verməkdir [12, s.53].

Bununla yanaşı, regionlararası bərabərsizlik də ciddi problemlərdən biridir. Bakı və digər iri şəhərlərdə iş imkanları daha çox olduğu halda, kənd yerlərində məşğulluq imkanları məhduddur. Regionlarda kiçik və orta sahibkarlığın inkişaf etdirilməsi, yerli iş yerlərinin yaradılması və kənd təsərrüfatının modernləşdirilməsi əhali gəlirlərinin artırılmasına kömək edəcək əsas amillərdən biridir.

Ümumilikdə, Azərbaycanda məşğulluq və əhali gəlirlərinin formalaşması prosesinin uğurla həyata keçirilməsi üçün dövlət siyasəti ilə yanaşı, iqtisadi islahatlar, sosial müdafiə proqramları və iqtisadi diversifikasiyaya yönəlmiş tədbirlər birlikdə tətbiq edilməlidir. Bu sahədə davamlı və balanslı inkişafın təmin olunması ölkənin uzunmüddətli iqtisadi strategiyasının əsas istiqamətlərindən biri olmalıdır.

Tədqiqat və analiz

Mövcud analizlər və mənbələr

Əhalinin sosial təminatının mühüm elementlərindən biri olan ünvanlı sosial yardım ilə bağlı məlumatlar da diqqətəlayiqdir. Ünvanlı dövlət sosial yardımı haqqında qanun və onun tətbiqi mexanizmləri ölkədə aztəminatlı ailələrə verilən dəstəyin əsasını təşkil edir [2, s. 3]. Yoxsulluğun azaldılması və əhalinin gəlirlərinin artırılması üzrə həyata keçirilən dövlət proqramları Azərbaycanda iqtisadi inkişafın sosial istiqamətini göstərir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanları ilə təsdiqlənən bu proqramlar əhalinin sosial müdafiəsinin təmin edilməsi və iqtisadi inkişafın ədalətli bölgüsü məqsədini daşıyır [3, s. 11]. Belə proqramlardan biri də 2003-2005-ci illəri əhatə edən yoxsulluğun azaldılması proqramıdır ki, bu proqramın təsirləri illik statistik göstəricilərdə əks olunmuşdur [4, s. 12].

Azərbaycanda həyata keçirilən ünvanlı sosial yardım proqramları haqqında tədqiqatlar CESD (Caspian Economic Studies and Development) təşkilatı tərəfindən dərc edilmişdir. Bu tədqiqatlar, mövcud vəziyyətin qiymətləndirilməsi və proqramın təkmilləşdirilməsi istiqamətləri haqqında ətraflı məlumatlar verir [5, s. 7].

Bundan əlavə, Azərbaycanın beynəlxalq iqtisadi göstəricilərinə dair məlumatlar, xüsusən də IMF (International Monetary Fund) tərəfindən hazırlanan hesabatlar, ölkənin iqtisadi vəziyyətini və məşğulluq səviyyəsini global kontekstdə təhlil etməyə imkan verir [6, s. 9].

Azərbaycanda sahibkarlığın inkişafı və rəqəmlərdə təqdim olunan iqtisadi göstəricilər ölkədə yeni iş yerlərinin yaradılması və gəlir səviyyəsinin artırılması üzrə aparılan siyasətlərin effektivliyi qiymətləndirməyə imkan verir [2, s. 14].

AUDİT 2025, 4 (50), səh. 81-90.

AUDIT 2025, 4 (50), pp. 81-90.

АУДИТ 2025, 4 (50), стр. 81-90.

Azərbaycanda əhalinin gəlir səviyyəsinin müəyyən edilməsi və sosial siyasətlərin effektivliyinin qiymətləndirilməsi üçün Dünya Bankı və Beynəlxalq Valyuta Fondu kimi beynəlxalq təşkilatların təqdim etdiyi hesabatlar da əhəmiyyətlidir. Dünya Bankının təqdim etdiyi qlobal yoxsulluq göstəriciləri və Azərbaycanın bu göstəricilər daxilindəki mövqeyi, ölkədə yoxsulluğun azaldılması üzrə tətbiq olunan strategiyaların beynəlxalq standartlara uyğunluğunu təhlil etməyə imkan verir [3, s. 15].

Bundan əlavə, ARDSK tərəfindən təqdim olunan məşğulluq ilə bağlı metodoloji izahlar da tədqiqatçılar üçün dəyərli resursdur. Bu izahlar məşğulluq göstəricilərinin necə ölçüldüyünü və hansı metodologiyaların tətbiq edildiyini açıqlayaraq, statistik məlumatların daha dəqiq təhlilinə imkan yaradır [4, s. 10].

Eyni zamanda, E-qanun portalında təqdim olunan Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik aktları və sosial müdafiə proqramları ilə bağlı fərmanlar, Azərbaycanda məşğulluq və sosial təminat sahəsində hüquqi bazanı təhlil etməyə imkan verir [5, s. 11].

Araşdırma və metodlar

Azərbaycanda məşğulluq və əhali gəlirlərinin formalaşması mövzusunda statistik məlumatlar əsasən Dövlət Statistika Komitəsinin illik hesabatlarında təqdim edilir. Aşağıda Azərbaycanda məşğulluq və əhali gəlirləri üzrə bəzi əsas statistik məlumatlar təqdim olunur [3, s.3].

Cədvəl 1.

Azərbaycanda işsizlik və məşğulluq səviyyəsi (2020-2023) [1]

İl	İşsizlik Səviyyəsi (%)	Məşğulluq Səviyyəsi (%)
2020	6.7	61.2
2021	6.0	62.3
2022	5.5	63.4
2023	5.0	64.5

Məlumatlara əsasən, 2020-ci ildə pandemiyanın təsiri ilə işsizlik səviyyəsində artım müşahidə olunsada, 2021-ci ildən etibarən işsizlik səviyyəsi azalmaqda, məşğulluq səviyyəsi isə artmaqdadır. Bu göstəricilər ölkədəki iqtisadi islahatların və iş yerlərinin yaradılmasına yönəlmiş dövlət siyasətinin təsirini göstərir. 2023-cü ildə işsizlik səviyyəsinin 5%-ə enməsi və məşğulluq səviyyəsinin 64,5%-ə çatması məşğulluq sahəsində müsbət inkişafın baş verdiyini göstərir [5, s.41].

Cədvəl 2.

Azərbaycanda əhali gəlirlərinin strukturu (2023) [1]

Gəlir Növü	Faiz (%)
Əmək Haqları	55
Sosial Təminat və Pensiyalar	25
Sahibkarlıq Gəlirləri	15
Digər Gəlir Mənbələri	5

Əmək haqları əhalinin əsas gəlir mənbəyi olaraq 55% paya sahibdir, bu da insanların böyük əksəriyyətinin dolanışığını əmək bazarından əldə etdiyini göstərir. Sosial təminat və pensiyalar isə gəlir strukturu daxilində 25% paya malikdir və bu da əhalinin mühüm bir hissəsinin sosial müdafiə və pensiya sistemi vasitəsilə dolanışığını təmin etdiyini göstərir. Sahibkarlıq gəlirləri əhalinin 15%-ni təşkil edir ki, bu da ölkədə sahibkarlığın rolunun getdikcə artdığını nümayiş etdirir. Digər gəlir mənbələri isə nisbətən kiçik bir paya malikdir və 5% təşkil edir.

AUDİT 2025, 4 (50), səh. 81-90.

AUDIT 2025, 4 (50), pp. 81-90.

АУДИТ 2025, 4 (50), стр. 81-90.

Cədvəl 3.

Aztəminatlı ailələr üzrə sosial yardım alanların statistikasını (2020-2023)

İl	Aztəminatlı ailələrin sayı (min nəfər)	Sosial yardım alanlar (%)
2020	200	30
2021	180	32
2022	160	34
2023	150	35

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi (2023) [1].

Aztəminatlı ailələrin sayında azalma müşahidə olunur, bu da yoxsulluğun azaldılması və sosial yardım proqramlarının genişləndirilməsi istiqamətində həyata keçirilən islahatların müsbət təsirini göstərir. Eyni zamanda, sosial yardım alanların faizində artım mövcuddur, bu da aztəminatlı təbəqənin sosial müdafiə proqramlarından daha geniş şəkildə faydalandığını ifadə edir. Bu məlumatlar sosial yardım proqramlarının daha effektiv və geniş tətbiq edildiyini və aztəminatlı ailələrə dəstəyin artırıldığını göstərir [10, s.22].

Azərbaycanda məşğulluq və əhali gəlirlərinin formalaşması mövzusunda aparılan təhlillər göstərir ki, son illərdə ölkədə işsizlik səviyyəsinin azalması və məşğulluq göstəricilərinin yüksəlməsi müşahidə olunur. Bununla yanaşı, iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi və qeyri-neft sektorunun inkişafı kimi tədbirlər məşğulluq bazarında müsbət dəyişikliklərə səbəb olmuşdur. Dövlət tərəfindən həyata keçirilən sosial yardım proqramları və yoxsulluğun azaldılması üzrə strategiyalar aztəminatlı ailələrin sosial müdafiəsini gücləndirməkdədir. Sosial müdafiə sisteminin inkişafı, xüsusilə də ünvanlı sosial yardım proqramlarının genişləndirilməsi və pensiya sistemindəki islahatlar əhəlinin gəlir bərabərsizliyini aradan qaldırmağa yönəlmişdir. Bu tədbirlər həmçinin regional fərqlərin azaldılmasına və ölkənin müxtəlif bölgələrində iş imkanlarının genişləndirilməsinə dəstək verir [11, s.44].

Cədvəl 4.

Azərbaycan bölgələri üzrə məşğulluq səviyyəsi (2023) [1]

Region	Məşğulluq səviyyəsi (%)
Bakı	68
Gəncə-Qazax	63
Lənkəran	61
Şəki-Zaqatala	60
Naxçıvan	65

Göstəricilərdən aydın olur ki, Bakıda məşğulluq səviyyəsi daha yüksəkdir, bu da paytaxtda daha çox iş imkanlarının və iqtisadi fəallığın olduğunu göstərir. Lənkəran və Şəki-Zaqatala kimi bölgələrdə isə məşğulluq səviyyəsi nisbətən aşağıdır. Bu da regional inkişafın tarazlı olmadığını və bölgələr arasında fərqlərin hələ də mövcud olduğunu göstərir. Bu problemi aradan qaldırmaq üçün regional iqtisadi inkişaf proqramlarının gücləndirilməsi, kənd təsərrüfatı və turizm sektorlarının inkişaf etdirilməsi kimi tədbirlər vacibdir [8, s.8].

Bundan başqa, Azərbaycanda əhali gəlirlərinin formalaşmasına təsir edən digər bir amil, sahibkarlıq və innovativ fəaliyyətlərdir. Qeyri-neft sektorunun inkişafı çərçivəsində sahibkarlıq subyektlərinə verilən dəstək gəlir mənbələrinin şaxələndirilməsi üçün mühüm addım olmuşdur. Xüsusilə kənd təsərrüfatı, xidmət və turizm sahələrində yeni iş yerlərinin yaradılması məşğulluğun artırılmasına və əhəlinin gəlir səviyyəsinin yüksəldilməsinə kömək edir.

AUDİT 2025, 4 (50), səh. 81-90.

AUDIT 2025, 4 (50), pp. 81-90.

АУДИТ 2025, 4 (50), стр. 81-90.

Cədvəl 5.

Azərbaycanda qeyri-neft sektorunda yeni iş yerləri (2020-2023) [1]

İl	Yeni iş yerləri (min nəfər)
2020	30
2021	40
2022	45
2023	50

Göstəricilərdən aydın olur ki, son dörd il ərzində qeyri-neft sektorunda iş imkanlarının artması müşahidə olunur. Bu, ölkədə həyata keçirilən iqtisadi islahatların və qeyri-neft sektorunun inkişafı istiqamətində atılan addımların müsbət nəticələr verdiyini göstərir. Regionlarda iş imkanlarının artırılması və sosial bərabərliyin təmin edilməsi isə bu siyasətlərin davamlı uğuru üçün vacibdir [4,s.16].

Azərbaycanda məşğulluq və əhali gəlirlərinin formalaşması mövzusunda diqqət yetirilməli olan digər mühüm aspektlərdən biri də rəqəmsallaşma və texnoloji inkişafın məşğulluğa təsiridir. Xüsusilə bankçılıq, ticarət, təhsil və xidmət sektorlarında rəqəmsal texnologiyaların tətbiqi ilə məşğulluq dinamikasında əhəmiyyətli dəyişikliklər baş verir. Bu proses bir tərəfdən işsizlik səviyyəsinin azalmasına, digər tərəfdən isə işçi qüvvəsindən tələb olunan bacarıqların dəyişməsinə gətirib çıxarır [2,s.17].

Texnologiyaların inkişafı ilə əlaqədar olaraq, iş bazarında ixtisaslı kadrların hazırlanması və yenidən ixtisaslaşma proqramlarının tətbiqi zərurəti yaranmışdır. Rəqəmsal iqtisadiyyatın inkişafı ilə əlaqədar olaraq, xüsusilə informasiya texnologiyaları, proqramlaşdırma və texniki xidmət sahələrində işçilərə daha çox tələbat yaranmışdır.

Cədvəl 6.

Azərbaycanda rəqəmsal sektorda məşğulluğun artımı (2020-2023) [1]

İl	Rəqəmsal sektor işçiləri (min nəfər)
2020	25
2021	30
2022	35
2023	40

Rəqəmsal sektorun inkişafı Azərbaycanda yeni iş imkanlarının yaradılması və məşğulluq səviyyəsinin yüksəldilməsinə töhfə verir. Bu artım xüsusilə informasiya texnologiyaları, onlayn ticarət və xidmətlər sahəsində müşahidə olunur. Rəqəmsal sektorda iş imkanlarının genişləndirilməsi həm dövlət, həm də özəl sektor tərəfindən dəstəklənir və bu proses ölkənin iqtisadi inkişafı üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir [9,s.33].

Cədvəl 7.

Azərbaycanda kiçik və orta sahibkarlıq üzrə yeni iş yerləri (2020-2023) [1]

İl	KOS üzrə yeni iş yerləri (min nəfər)
2020	18
2021	22
2022	27
2023	30

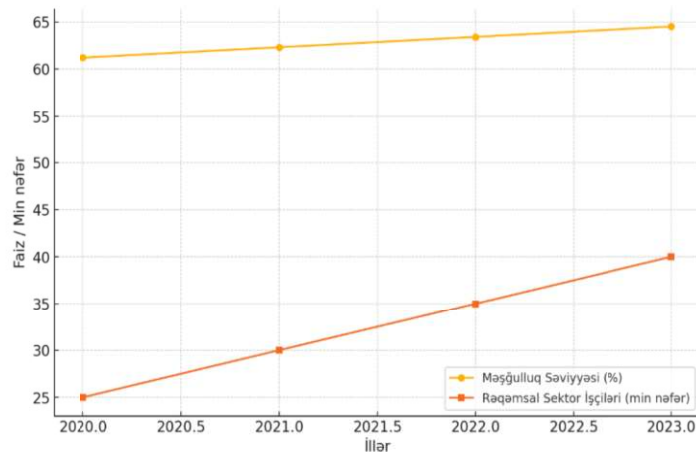
AUDİT 2025, 4 (50), səh. 81-90.
AUDIT 2025, 4 (50), pp. 81-90.
АУДИТ 2025, 4 (50), стр. 81-90.

Xüsusilə 2020-ci ildən sonra bu sahədə müşahidə olunan artım, dövlətin sahibkarlığı dəstəkləmək istiqamətində apardığı siyasətin uğurlu nəticələrini göstərir. KOS sektorunda yeni iş yerlərinin yaradılması həm şəhərlərdə, həm də regionlarda məşğulluğun artırılması baxımından vacibdir [1, s.21].

Nəticə olaraq, Azərbaycanda məşğulluq və əhali gəlirlərinin formalaşması mövzusunda həyata keçirilən tədbirlər ölkənin davamlı iqtisadi inkişafı və sosial rifahı üçün vacibdir. Dövlətin sosial müdafiə proqramları və iqtisadi islahatları, xüsusilə rəqəmsallaşma və sahibkarlığın dəstəklənməsi istiqamətində atılan addımlar, əhəlinin gəlirlərinin yüksəldilməsi və işsizliyin azaldılması baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır [12, s.31].

Qrafik 1.

Azərbaycanda Ümumi Məşğulluq və Rəqəmsal Sektor Məşğulluğu (2020-2023) [1]

Azərbaycanda 2020-2023-cü illər arasında ümumi məşğulluq səviyyəsi və rəqəmsal sektorda çalışan işçilərin sayındakı dəyişikliklər nəzərəcarpan artım tendensiyası nümayiş etdirir. Məşğulluq səviyyəsi bu illər ərzində sabit şəkildə artaraq ölkədə iş yerlərinin yaradılması və işsizlik səviyyəsinin azalması ilə əlaqədar müsbət dinamikanı göstərir. 2020-ci ildə pandemiyanın təsirinə baxmayaraq, məşğulluq səviyyəsi hər il artaraq 2023-cü ildə 64.5%-ə çatmışdır [7, s.66].

Eyni zamanda, rəqəmsal sektorda məşğulluğun da sürətlə artdığı müşahidə edilir. 2020-ci ildə bu sektorda çalışanların sayı 25 min nəfər olduğu halda, 2023-cü ildə bu rəqəm 40 min nəfərə çatmışdır. Rəqəmsal texnologiyaların inkişafı və iqtisadiyyatın rəqəmsallaşması prosesləri ilə əlaqədar olaraq, bu sektorda yeni iş yerlərinin açılması əhəmiyyətli dərəcədə artmışdır.

Son illərdə iqtisadi islahatlar çərçivəsində həyata keçirilən tədbirlər, xüsusilə rəqəmsal sektorun inkişafı və qeyri-neft sektorunun gücləndirilməsi, məşğulluq imkanlarının artmasına səbəb olmuşdur [10, s.89].

Rəqəmsal texnologiyaların sürətlə tətbiqi və avtomatlaşdırmanın genişlənməsi nəticəsində yeni iş yerləri yaranmaqla yanaşı, bəzi ənənəvi sahələrdə işçi qüvvəsinə tələbatın azalması müşahidə olunur. Xüsusilə xidmət sektorunda və texnoloji bacarıqlar tələb edən iş yerlərində tələbat artmaqdadır [6, s.7].

Məşğulluq səviyyəsinin artmasına paralel olaraq, əhəlinin gəlir strukturu da dinamik dəyişikliklər göstərir.

AUDİT 2025, 4 (50), səh. 81-90.
AUDIT 2025, 4 (50), pp. 81-90.
АУДИТ 2025, 4 (50), стр. 81-90.

Cədvəl 10.

Azərbaycanda əhali gəlirlərinin strukturu (2020-2023) [1]

İl	Əmək haqları (%)	Sosial təminat və pensiyalar (%)	Sahibkarlıq gəlirləri (%)	Digər gəlir mənbələri (%)
2020	55	25	15	5
2021	54	26	15	5
2022	53	26.5	15.5	5
2023	52	27	16	5

Əmək haqlarının payı zamanla nisbətən azalsa da, sosial təminat və pensiya gəlirlərinin artdığı müşahidə olunur. Bu, sosial təminat sisteminin genişləndirilməsi və aztəminatlı təbəqələrə dəstəyin artırılması ilə əlaqədardır [12, s.77].

Bununla yanaşı, bölgələr üzrə məşğulluq səviyyələri də nəzərə alınmalı digər vacib göstəricilərdən biridir. Paytaxt Bakıda məşğulluq səviyyəsi nisbətən yüksək olsa da, regionlarda iş imkanları hələ də məhdud olaraq qalır [11, s.71].

Cədvəl 11.

Azərbaycanda bölgələr üzrə məşğulluq səviyyəsi (2023) [1]

Region	Məşğulluq səviyyəsi (%)
Bakı	68
Gəncə-Qazax	63
Lənkəran	61
Şəki-Zaqatala	60
Naxçıvan	65

Regionlarda işə məşğulluq səviyyəsi nisbətən aşağıdır, bu da regional iqtisadi inkişafın bərabər olmaması ilə izah edilir. Bu problemin həlli üçün dövlət tərəfindən regionların inkişafına yönəlik tədbirlərin davam etdirilməsi, xüsusilə kənd təsərrüfatı və turizm sektorlarında yeni iş yerlərinin yaradılması zəruridir [9,s.39].

Nəticə olaraq, Azərbaycanda məşğulluq və əhali gəlirlərinin formalaşması prosesi davamlı olaraq inkişaf edir. Rəqəmsal iqtisadiyyatın genişlənməsi, qeyri-neft sektorunun inkişafı və sosial təminat proqramlarının gücləndirilməsi, ölkədə işsizlik səviyyəsinin azaldılmasına və gəlir bərabərsizliyinin minimuma endirilməsinə yönəlmişdir. Dövlət tərəfindən həyata keçirilən islahatlar və inkişaf proqramları gələcəkdə də əhalinin sosial rifahının yüksəldilməsinə mühüm töhfə verəcəkdir [5, s.55].

Y E K U N

Azərbaycanda məşğulluq və əhali gəlirlərinin formalaşması son illərdə həyata keçirilən iqtisadi islahatlar və sosial müdafiə proqramları nəticəsində müsbət dinamika nümayiş etdirir. Məşğulluq səviyyəsinin yüksəlməsi və işsizlik səviyyəsinin azalması, xüsusilə rəqəmsallaşma və qeyri-neft sektorunun inkişafı nəticəsində əldə edilmişdir. Rəqəmsal iqtisadiyyatın genişlənməsi iş bazarına yeni imkanlar yaradaraq, ixtisaslı kadrların hazırlanması və yenidən ixtisaslaşma ehtiyacını ortaya çıxarmışdır.

AUDİT 2025, 4 (50), səh. 81-90.
AUDIT 2025, 4 (50), pp. 81-90.
АУДИТ 2025, 4 (50), стр. 81-90.

Eyni zamanda, əhalinin gəlir strukturu dəyişmiş, sosial təminat və pensiyaların əhəmiyyəti artmışdır. Dövlətin aztəminatlı ailələrə və aztəminatlı təbəqələrə verdiyi dəstəyin gücləndirilməsi nəticəsində gəlir bərabərsizliyi azaldılmış, yoxsulluğun səviyyəsi isə müsbət şəkildə azalmaqdadır. Bununla yanaşı, bölgələr üzrə məşğulluq göstəricilərində hələ də bəzi fərqlər mövcuddur və regional inkişaf tədbirləri davam etdirilməlidir.

Ümumilikdə, Azərbaycanda məşğulluq və əhali gəlirlərinin formalaşması istiqamətində həyata keçirilən islahatlar ölkənin davamlı iqtisadi inkişafı və sosial rifahı üçün əsaslı zəmin yaradır. Dövlətin bu sahədəki siyasətlərinin davamlı olaraq təkmilləşdirilməsi və regional bərabərsizliyin aradan qaldırılması ölkənin uzunmüddətli iqtisadi strategiyasının əsas prioritetlərindən biri olmalıdır. Gələcəkdə rəqəmsallaşma, qeyri-neft sektorunun gücləndirilməsi və sosial təminat tədbirlərinin genişləndirilməsi bu sahədə uğurlu nəticələrin əldə edilməsinə töhfə verəcəkdir.

İSTİFADƏ EDİLMİŞ ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi. (2023). "Əhalinin məşğulluq göstəriciləri". <https://www.stat.gov.az>
2. Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi. (2022). "Sosial təminat və pensiya sisteminin inkişafı haqqında illik hesabat". <https://www.mlspp.gov.az>
3. E-qanun. (2005). "Ünvanlı dövlət sosial yardımı haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu". <http://www.e-qanun.az/framework/10854>
4. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi. (2021). "Aztəminatlı ailələrə verilən ünvanlı dövlət sosial yardımı." <https://www.stat.gov.az/source/healthcare>
5. Caspian Economic Studies and Development (CESD). (2016). "Azərbaycanda Ünvanlı Sosial Yardım Proqramı: Mövcud Vəziyyətin Qiymətləndirilməsi və Təkmilləşdirilməsi." Bakı, səh. 19-20. <http://cesd.az>
6. Dünya Bankı. (2020). "Azərbaycanda yoxsulluğun azaldılması üzrə strategiyalar və inkişaf perspektivləri." <https://www.worldbank.org/azerbaijan>
7. Beynəlxalq Valyuta Fondu (IMF). (2017). "World Economic Outlook – October 2017." <https://www.imf.org>
8. ARDSK. (2021). "Əhalinin həyat səviyyəsi və ev təsərrüfatlarının tədqiqi". <https://www.stat.gov.az>
9. İqtisadiyyat Nazirliyi. (2022). "Azərbaycanda sahibkarlığın inkişafı və onun iqtisadiyyatdakı rolu." <https://www.economy.gov.az>
10. OECD. (2019). "Inclusive Growth and Employment Policies in Emerging Economies". <https://www.oecd.org>
11. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti. (2003). "Yoxsulluğun azaldılması və iqtisadi inkişaf üzrə Dövlət Proqramı." <http://www.e-qanun.az>
12. AZSTAT. (2023). "Məşğulluq – Metodoloji izahlar." <https://www.azstat.org>

Aygun Zulfigar Mammadova,

Ph.D. Student,

Azerbaijan State University of Economics (UNEC),

E-mail: 95aygunmamedova@gmail.com

© A.Z. Mammadova, 2025

ANALYSIS AND ASSESSMENT OF THE CURRENT SITUATION ON EMPLOYMENT AND POPULATION INCOME FORMATION IN AZERBAIJAN

A B S T R A C T

The purpose of the research is to study the current state of employment and population income formation in Azerbaijan, changes in this area, factors affecting the employment market, especially the role of digitalization and the non-oil sector, as well as to examine the structure of population incomes, social protection programs and their impact on income inequality, and analyze economic development prospects.

The methodology of the research includes conducting relevant analyses on the analysis of data on the employment level of the population, the poverty threshold and the results of social assistance programs based on annual statistical indicators of the State Statistical Committee and other state agencies.

The practical importance of the research encompasses proposals for ensuring the sustainable and long-term development of employment and income formation in Azerbaijan. Digitalization and the expansion of the non-oil sector can make a significant contribution to increasing economic efficiency.

The results of the research include recommendations for improving regional and local development, as well as policies that ensure equal distribution of employment opportunities in relevant territories.

The originality and scientific novelty of the research lies in the connection of employment and population income formation in Azerbaijan with the digital economy, non-oil sector and social security systems.

Keywords: employment, unemployment, income of the population, socio-economic situation of the population.

*Мамедова Айгюн Зулфигар кызы,
докторант,
Азербайджанский Государственный,
Экономический Университет (UNEC),
E-mail: 95aygunmamedova@gmail.com
© Мамедова А.З., 2025*

АНАЛИЗ И ОЦЕНКА ТЕКУЩЕЙ СИТУАЦИИ ПО ЗАНЯТОСТИ И ФОРМИРОВАНИЮ ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

Р Е З Ю М Е

Целью исследования - является изучение текущего состояния занятости и формирования доходов населения в Азербайджане, изменений в этой сфере, факторов, влияющих на рынок занятости, в частности роли цифровизации и нефтегазового сектора, а также изучение структуры доходов населения, программ социальной защиты и их влияния на неравенство доходов, анализ перспектив развития экономики.

Методология исследования - включает проведение соответствующих анализов по анализу данных об уровне занятости населения, черте бедности, результатах программ социальной помощи на основе ежегодных статистических показателей Госкомстата и других государственных органов.

Практическая значимость исследования - заключается в предложениях по обеспечению устойчивого и долгосрочного развития занятости и формирования доходов в Азербайджане. Цифровизация и расширение нефтегазового сектора могут внести большой вклад в повышение экономической эффективности.

Результаты исследования - включают рекомендации по улучшению регионального и местного развития, а также политику, обеспечивающую справедливое распределение возможностей трудоустройства на соответствующих территориях.

Оригинальность и научная новизна исследования - заключается в связи формирования занятости и доходов населения в Азербайджане с цифровой экономикой, нефтегазовым сектором и системами социального обеспечения.

Ключевые слова: занятость, безработица, доходы населения, социально-экономическое положение населения.

*Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur:
21.06.2025
Təkrar işlənməyə göndərilmişdir:
20.08.2025
Çapa qəbul olunmuşdur: 15.10.2025*

*Дата поступления статьи в
редакцию: 21.06.2025
Отправлено на повторную
обработку: 20.08.2025
Принято к печати: 15.10.2025*

*The date of the admission of the article
to the editorial office: 21.06.2025
Send for reprocessing: 20.08.2025
Accepted for publication: 15.10.2025*